

Streszczenie rozprawy doktorskiej
"Odpowiedzialność karna za czyny popełnione za granicą".
autorstwa mgr. Dominika Zajęca, napisanej pod opieką
dr hab. Włodzimierza Wróbla, prof. UJ

Przedłożona rozprawa doktorska stanowi analizę materialnoprawnych aspektów odpowiedzialności karnej za przestępstwa popełnione za granicą, przeprowadzoną z perspektywy teorii prawa, prawa publicznego międzynarodowego, prawa konstytucyjnego oraz prawa karnego materialnego. Kolejność i zakres prowadzonych rozważań został zdeterminowany przyjęciem tezy, wedle której przedmiotem penalizacji nie jest ontologicznie pojmowane zachowanie sprawcy, ale czyn jednostki naruszający normę postępowania (czyn bezprawny). Dopiero w razie wykazania, że określona aktywność bądź zaniechanie jest niezgodne z prawem, możliwa staje się dalsza weryfikacja czynu, już pod kątem jego karalności.

W tej perspektywie zdefiniowano dwa główne problemy badawcze. Pierwszy dotyczył zagadnienia granic obowiązywania w przestrzeni norm prawnych adresowanych do jednostki, drugi – możliwości karania za naruszenie norm obowiązujących sprawcę w momencie działania bądź zaniechania, więc kwestii zastosowania norm skierowanych do organu i nakazujących wymierzenie kary. Wszelkie analizy prowadzone były z uwzględnieniem zasadniczego celu pracy, za który obrano ustalenie metody dekodowania treści norm materialnego prawa karnego *sensu largo* w przypadkach przestępstw popełnianych za granicą. Zarówno wyznaczenie granic obowiązywania norm, jak i sposób interpretacji zapisów k.k. stanowiły w istocie narzędzie, służące zdekodowaniu treści normy sankcjonowanej, sankcjonującej oraz kompetencyjnej.

W zakresie problematyki obowiązywania prawa w przestrzeni rozważania poprowadzono z perspektywy teorii prawa, prawa publicznego międzynarodowego oraz polskich norm niepenalnych. Dorobek doktryny prawa karnego został uwzględniony jedynie w takim zakresie, w jakim ujawnia się aspekt regulatywny norm penalnych. Wywód poprowadzony w ten sposób, by w pierwszej kolejności uwzględnić najbardziej ogólne przesłanki obowiązywania norm.

Analiza teoretycznoprawna nakierowana została na określenie formalnych warunków

obowiązywania norm prawnych. Za punkt wyjścia dla rozważań obrano domniemanie obowiązywania normy N, które powstaje w momencie spełnienia wymogów minimalnych, sprowadzonych do proceduralnie poprawnego ogłoszenia oraz braku derogacji. W tej części zaprezentowano także pewne zarysy argumentów walidacyjnych, wymagające uzupełnienia z uwzględnieniem dorobku dogmatyki, które można wykorzystać w celu obalenia domniemania obowiązywania.

W zakresie prawa publicznego międzynarodowego rozważania nakierowane zostały na określenie granic kompetencji normotwórczych państwa. Wychodząc od założenia, że wszelkie uprawnienia państwa, jako bytu podmiotu prawa międzynarodowego, wywodzą się z suwerenności, zaś limitowane są wyłącznie suwerenności państw obcych oraz normami o charakterze *ius cogens*, wskazano na możliwe kryteria, z pomocą których limitować należy zasięg jurysdykcji legislacyjnej. W tej perspektywie prawo międzynarodowe publiczne wprowadza najszersze granice obowiązywania prawa, w które muszą zostać wpisane wszelkie normy krajowe. Posługując się koncepcją zasady rozsądku, nakazującą "ważenie" występujących w danej sprawie łączników jurysdykcyjnych z uwzględnieniem postulatu proporcjonalności, zakazu nadużywania prawa oraz zakazu ingerencji w sferę uprawnień wyłącznych państwa, zaprezentowano model argumentacyjny, z pomocą którego można przesądzić, czy dana sytuacja społeczna pozostawała w zakresie kompetencji normotwórczych państwa. Konsekwencją udzielenia negatywnej odpowiedzi na tak postawione pytanie jest wyłączenie obowiązywania normy bądź zanegowania zdolności do współtworzenia normy przez określoną wypowiedź normotwórczą.

Rozważania dotyczące granic obowiązywania polskich norm niepenalnych zostały podzielone na dwie części. W pierwszej przedmiotem analiz uczyniono Konstytucję, jako akt determinujący pośrednio treść pozostałych aktów prawnych i mogący rzutować na terytorialny zasięg ich obowiązywania. W drugiej opisano argumenty, jakie – już na gruncie poszczególnych aktów prawnych – należy wziąć pod uwagę przy wyznaczaniu terytorialnego zakresu obowiązywania wyinterpretowywanych z nich norm.

Ustalone w ten sposób kryteria obowiązywania zostały następnie wpisane w model dekodowania normy sankcjonowanej, zaprezentowany w dalszej części pracy.

W celu ustalenia metody dekodowania normy sankcjonującej przeprowadzono analizę odnośnych postanowień kodeksu karnego (art. 5, art. 6, art. 109, art. 110, art. 111, art. 112, oraz art. 113 k.k.), wprowadzających do polskiego systemu prawa sześć zasad jurysdykcyjnych: zasadę terytorialności, osobowości, zasadę ochronną zwykłą, ochronną obojętną, oraz zasady jurysdykcji uniwersalnej oraz represji zastępczej. Mając na

względnie, że rozwiązania polskie stanowią w istocie implementację koncepcji wypracowanych w prawie międzynarodowym, rozważania poprzedzone zostały analizą prowadzoną z perspektywy prawa międzynarodowego – zarówno w aspekcie historycznym, jak i dogmatycznym. Powyższemu zagadnieniu poświęcono dwa rozdziały. Pierwszy zawiera analizę normatywnej treści poszczególnych zasad na gruncie prawa międzynarodowego, drugi stanowi reinterpretację podstaw jurysdykcyjnych, przeprowadzoną w celu wyznaczenia granic ius puniendi w aspekcie materialnym (uprawnienie do stanowienia norm nakazujących wymierzenie kary za naruszenie prawa). Na tej podstawie określony został sposób interpretacji normy sankcjonującej oraz sankcjonowanej (w przypadku tej ostatniej - w zakresie w jakim uwzględnia regulatywny aspekt prawa karania).

Poczynienie opisanych wyżej ustaleń pozwoliło na przeprowadzenie krytycznej analizy wzmiankowanych zapisów kodeksowych i zaproponowanie takiego sposobu ich interpretacji, by z jednej strony możliwe było realizowanie celów prawa karnego, z drugiej zaś – by nie dochodziło do naruszeń prawa międzynarodowego. Uzyskane rezultaty zostały następnie zestawione z rozwiązaniami funkcjonującymi w innych systemach prawnych. Analiza prawoporównawcza objęła prawo angielskie, niemieckie, francuskie oraz rosyjskie; jej przeprowadzenie pozwoliło na dokonanie oceny polskich konstrukcji w szerszej perspektywie i ułatwiło sformułowanie postulatów de lege ferenda.

Opracowanie zostało podzielone na jedenaście rozdziałów, w których przyjęto perspektywę teorii prawa (rozdział 2), prawa międzynarodowego publicznego (rozdział 3, 5 oraz 6), krajowych niepenalnych gałęzi prawa (rozdział 4), krajowego prawa karnego (rozdział 7, 8, 9, 10) oraz perspektywę prawoporównawczą (rozdział 11).

W. W. Zyp
17.06.2010

